

DOI 10.4467/2543733XSSB.22.018.16720

KRYSTIAN PACHUCKI-WŁOSEK
Uniwersytet Jagielloński

**Białoruś w poszukiwaniu partnerów.
Recenzja książki Łukasza Staśkiewicza
Ameryka Łacińska w polityce zagranicznej Republiki Białoruś,
Toruń 2016, ss. 189**

Książka mgr. Łukasza Staśkiewicza pod tytułem *Ameryka Łacińska w polityce zagranicznej Republiki Białoruś* stanowi wynik wnikliwych analiz przeprowadzonych w kontekście ewolucji działań zewnętrznych Białorusi i jej miejsca we współczesnych stosunkach międzynarodowych.

Publikacja rozpoczyna się od krótkiego wstępu, w którym został podkreślony wzrost znaczenia Ameryki Łacińskiej w polityce światowej w ostatnich dziesięcioleciach. Za główną przyczynę tego stanu rzeczy autor recenzowanej książki uznał dynamiczny rozwój ekonomiczny regionu i jego potencjał, wpływający na wzrost zainteresowania nie tylko ze strony mocarstw, ale mniejszych graczy, do jakich zalicza się Republika Białoruś. We wprowadzeniu podano pierwsze hipotezy obalające stereotypowe patrzyenie na politykę zagraniczną Białorusi jako całkowicie nakierowaną w stronę Federacji Rosyjskiej. Argumentem to potwierdzającym stały się relacje z państwami regionu, które na razie odgrywają marginalną rolę w polityce zagranicznej Białorusi, jednak w przyszłości mogą się stać miejscem dywersyfikacji relacji międzynarodowych i załączkiem polityki wielowektorowej.

Rozdział pierwszy w skrócony sposób przedstawia, jak ewoluowała koncepcja polityki zagranicznej Republiki Białoruś. Po dokonaniu podziału na trzy okresy: przed Łukaszenką (1990–1994), pierwsza lata jego rządów (1994–2000) i okres po 2000 roku, przedstawiono wątek relacji białorusko-rosyjskich, w szczególności tranzycji władzy w Rosji z Borysa Jelcyna na Władimira Putina i wpływ tych zmian na rozpoczęcie poszukiwania przez Mińsk nowych wektorów współpracy. Staśkiewicz przedłożył argumenty, jakie zdecydowały o otwarciu się na Amerykę Łacińską (Białoruś i wybrane państwa regionu sprzeciwiały się jednobiegunowemu porządkowi światowemu, nie zgadzały się z przyjęciem dolara amerykańskiego jako waluty międzynarodowej, uczestniczyły w Ruchu Państw Niezaangażowanych).

Rozdział drugi – poświęcony relacjom białorusko-ekwadorskim – przedstawia najważniejsze wydarzenia polityczne, w tym nawiązanie stosunków dyplomatycznych, wizyty prominentnych polityków oraz wzajemne wspieranie się na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych w chwilach krytyki ze strony pozostałych członków. Zagadnienia ekonomiczne skupiły się wokół potencjalnych dziedzin ekwadorskiej gospodarki, w których Białoruś podejmuje bądź mogłaby podjąć inwestycje, ze szczególnym naciskiem na białoruskie sukcesy w sektorze górniczym. Zamykając temat stosunków Białorusi z Ekwadorem, autor wydał ostrożną diagnozę dotyczącą nasilenia kontaktów wzajemnych.

Rozdział trzeci opisuje stosunki białorusko-boliwijskie. Na samym początku ukazane zostały problemy wewnętrzne Boliwii, które dla partnera białoruskiego z jednej strony mogą stanowić szansę, a z drugiej stwarzać przeszkody. Podkreślone zostało niskie zintensyfikowanie współpracy pomimo ambitnych planów kooperacji w sferze wojskowej i agrarnej. Wniosek płynący z tego rozdziału zawarto w jednym stwierdzeniu: „współpraca pozostaje w fazie przygotowawczo-negocjacyjnej i jak na razie brakuje przesłanek świadczących o zmianie tego stanu”¹.

Rozdział czwarty prezentuje historię relacji białorusko-argentyńskich. Pierwszym krokiem było danie opisu geograficznego i ekonomicznego Argentyny, wraz z przedstawieniem najbardziej perspektywicznych do inwestowania sektorów argentyńskiej gospodarki (rolnictwo i przemysł motoryzacyjny). W przeciwieństwie do poprzednich rozdziałów zostało poruszone zagadnienie niewielkiej diaspory białoruskiej zamieszkującej Argentynę (ok. 7 tysięcy). Autor dostrzegł, że mniejszość białoruska odegrała znaczącą rolę w promowaniu Białorusi jeszcze w okresie radzieckim, co ma wpływ na obecny jej wizerunek w Republice Argentyny. Podobnie jak w innych rozdziałach przybliżono proces rozbudowy kontaktów ekonomicznych i politycznych. W krótkim podsumowaniu zreferowano działania Mińska polegające na otwieraniu filii białoruskich przedsiębiorstw, co ma się przełożyć na zbalansowanie salda handlu zagranicznego z Argentyną, które jest ujemne. Według autora może to zostać osiągnięte „przy sprzyjających okolicznościach”².

Rozdział piąty, który został poświęcony relacjom Białorusi z Brazylią, rozpoczyna się od sprofilowania gospodarki Brazylii i udobitnienia skutecznych działań rządu w Rio de Janeiro w zapewnieniu wysokiego wzrostu gospodarczego w czasie światowego kryzysu finansowego (2009). Analogicznie zaprezentowano rozwój relacji ekonomicznych i politycznych ze zwróceniem uwagi na nawiązanie współpracy na szczeblu parlamentarnym i regionalnym, czego nie odnotowano w relacjach ze wcześniej omawianymi państwami Ameryki Łacińskiej. Klamrą zamykającą to zagadnienie stało się uwypuklenie przeszkód w rozwoju białoruskich przedsiębiorstw, którym trudno wytrzymać konkurencję z państwami dysponującymi bardziej zaawansowaną technologią i większym kapitałem niż Białoruś.

Rozdział szósty nakreśla historyczny rozwój relacji białorusko-kubańskich. Zanim przystąpiono do analizy okresu po 1991 roku, przedstawiono czasy Związku Radzieckiego, kiedy relacje Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej z komunistyczną Kubą uległy szybkiemu zintensyfikowaniu, co pozwoliło na utrzymanie tej tendencji po rozpadzie ZSRR. W tym rozdziale autor wyakcentował pokazną – na tle uprzednio omawianych

¹ Ł. Staśkiewicz, *Ameryka Łacińska w polityce zagranicznej Republiki Białoruś*, Toruń 2016, s. 44.

² Ibidem, s. 56.

państw – liczbę umów i porozumień podpisanych przez Białoruś z Kubą. Naświetlono scenariusze, jakie mogły nastąpić w chwili przekazania władzy przez Fidela Castro swojemu bratu w 2008 roku, szczególnie w aspekcie wpływu zniesienia blokady ekonomicznej wyspy na rozwój relacji obustronnych.

Rozdział siódmy, opisujący stosunki Białorusi z Wenezuelą, rozpoczyna się od przedstawienia wpływu izolacji Wenezueli na arenie międzynarodowej na zintensyfikowanie współpracy. Białoruś, wchodząc na rynek wenezuelski, nie musiała obawiać się konkurencji, co poskutkowało zaangażowaniem się w rozwój sektora wydobywczego, rolnictwa poprzez budowę agromiasteczek na wzór białoruski i pomoc przy realizacji ambitnego programu mieszkaniowego Hugo Cháveza. Autor przedstawił kilka ważnych czynników, które przyczyniły się do zacieśnienia więzów, wśród nich: przyjaźń Łukaszenki z Chávezem oraz wojny energetyczne Białorusi z Rosją, zainteresowanie rozwojem nie tylko relacji ekonomiczno-politycznych, ale także kulturalno-naukowych. Autor nie pominął wpływu zarówno śmierci Cháveza w 2013 roku, jak i załamania gospodarki Wenezueli na redukcję dwustronnych interakcji.

Rozdział siódmy został poświęcony relacjom białorusko-peruwiańskim. Przedstawia on jedynie współpracę wojskową z 1996 roku – zakończoną zakupem przez Peru od Białorusi samolotów MiG-29 i Su-25, oraz nieudaną próbę powrotu do tych relacji w 2011 roku.

Całość monografii została sfinalizowana krótkim zakończeniem, w którym autor przewiduje dalszy rozwój relacji Białorusi z państwami Ameryki Łacińskiej, pomimo że „proces budowy stosunków białorusko-latynoamerykańskich nieustannie trwa”³. Zauważa, że kierunek ten wydaje się nieco egzotyczny, jednak bardzo perspektywiczny. Autor nie ocenia polityki zagranicznej Białorusi wobec regionu, argumentując to zbyt krótkim okresem intensyfikacji relacji.

Jedną z zalet recenzowanej pracy jest zastosowanie znaków graficznych w postaci tabel, wykresów i map, a także zdjęć, które dopełniły przekaz słowny. Drugim zabiegiem zasługującym na pochwałę jest przedstawienie na początku rozdziałów problemów wewnętrznych państw poddawanych analizie. Stanowi to uzupełnienie dla osób posiadających ograniczoną wiedzę o Ameryce Łacińskiej. Do plusów należy również zaliczyć podkreślenie, że liderom wszystkich zaprezentowanych państw wspólne są poglądy na sprawy ekonomiczne i międzynarodowe, co stanowi przesłankę dla poszerzania współpracy. Bezpiecznym zabiegiem było powstrzymanie się od oceny efektywności ze względu na zbyt krótki okres wzmocnienia relacji.

W publikacji można także dostrzec wady. Choć doskonałym zabiegiem było omówienie relacji z wybranymi państwami w osobnych rozdziałach, to nie znajduję w przedstawionej kolejności żadnego uzasadnienia. Autor nie kierował się ani kolejnością alfabetyczną, ani datą nawiązania stosunków, ani ich intensyfikacją, co sprawia, że praca nie jest uporządkowana. Problemem jest także korzystanie jedynie ze źródeł prasowych pochodzenia białoruskiego. Brakuje tutaj próby skonfrontowania tych informacji z przekazami medialnymi państw partnerskich w Ameryce Łacińskiej, co uwiarygodniłoby bądź podważyło podawane informacje na temat sukcesów białoruskich w regionie. Kolejnym manka-

³ Ibidem, s. 157.

mentem jest brak przedstawienia jakichkolwiek narzędzi badawczych użytych podczas pracy nad książką. Przedstawia ona jedynie fakty i wydarzenia historyczne. Autor ograniczył do minimum wyciąganie wniosków, co widoczne jest w braku podsumowań w niektórych rozdziałach, czy w słabo rozbudowanym zakończeniu.

Podsumowując, *Ameryka Łacińska w polityce zagranicznej Republiki Białoruś* jest pierwszą publikacją opisującą w tak złożony sposób kontakty Mińska z państwami południowej części półkuli zachodniej, za co należy wyrazić uznanie dla autora.

Publikacja stanowi kanwę do dalszych badań na temat relacji Białorusi z państwami Ameryki Łacińskiej po 2016 roku oraz wpływu destabilizacji sytuacji wewnętrznej na Białorusi, której przejawem jest wypowiedzenie nieposłuszeństwa obywatelskiego przez Białorusinów prezydentowi Łukaszence po sfalszowaniu wyników wyborów prezydenckich w 2020 roku, na zainteresowanie władz w Mińsku inwestycjami na odległym kontynencie.

Praca została opublikowana pięć lat temu, jednak przybiera na znaczeniu w sytuacji ponownej izolacji Białorusi na kontynencie europejskim po ostatnich wyborach prezydenckich. Pokazuje, że Republika Białoruś poza Rosją ma alternatywnych partnerów, chętnych do poszerzania współpracy w przypadku wprowadzania kolejnych pakietów sankcji przez Unię Europejską za brutalne spacyfikowanie protestów i wywołanie kryzysu migracyjnego.

Krzystian Pachucki-Włosek, mgr, absolwent studiów eurazjatyckich i stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Obecnie doktorant w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych UJ w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. Jego zainteresowania naukowe dotyczą obszaru postradzieckiego w wymiarze politycznym i ekonomicznym ze szczególnym naciskiem na państwa Azji Środkowej. Redaktor naukowy monografii zbiorowej *Kirgistan – oblicza transformacji* (Księgarnia Akademicka, 2020) oraz redaktor portalu rynekwschodni.pl